

ГУБЕРНІЯ

6/2005 G U B E R N I Y A

НАШІ НА ЕВЕРЕСТІ

Скарби слобожанських курганів

Леонід БАБЕНКО,
археолог

У давнину територія сучасної Харківщини нагадувала величезний казан, у якому протягом багатьох тисячоліть безупинно вирували людські пристрасі. Періоди короткочасного затишся змінювалися грандіозними геополітичними потрясіннями, що перевертали історичні долі. І далеко не кожному народові пощастило розповісти нащадкам про непотворність своєї цивілізації.

Найяскравіший слід у вітчизняній історії залишили скіфи, які 27 століть тому стрімким потоком заповнили наші степи, несучи місцевим племенам не лише нову культуру, але й гіркоту поневолення.

Мовчазними свідками минулих подій залишаються розкидані по всій Харківщині кургани. Це могили доблесних воїнів та чарівних жінок, безправних рабів та малих дітлахів. Один із таких курганів — Хом'якова Могила — зберігся поблизу приміського селища Пісочина. Якщо піднятися крутим схилом кургану на верхівку, в далечині можна вгледіти дзвіницю Успенського собору в самісінькому центрі Харкова. Якихось чверть століття тому таких курганів, великих та малих, під Пісочиним налічувалося близько півсотні. Більшість їх упродовж

трьох польових сезонів (1978–80 років) була досліджена археологічною експедицією Харківського історичного музею під керівництвом В.Бородуліна. Науковці отримали тоді чимало нових відомостей про життя й побут наших далеких пращурів.

Побачене вражало: відкритися світ безстрашних воїнів, що не розлучалися зі зброєю навіть у могилі; знайдено сотні бронзових наконечників стріл, десятки наконечників списів, дротиків, мечів. Тут і різноманітні оздобки кінського спорядження, при спогляданні яких вчувається іржання нестримних скакунів у неозорих українських степах. А стрункі червоноглиняні амфори, здається, ще й досі зберігають тепло виноградної лози — їх ставили у могилу, щоб і в потойбічному світі небіжчик міг келихом вина поминати своїх соратників.

Та найбільш зачаровує розмаїття й багатство жіночих прикрас: золоті сережки, каблучки, намисто, одяг, прикрашений вигадливими золотими бляшками, знайшли археологи в багатьох похованнях Пісочинського могильника. У похованні двох шляхетних жінок та служки-підлітка було виявлено розкішний головний убір, що мав вигляд високої тіари, прикрашеної широкими золотими пластинами, орнаменто-

ваними різними міфологічними сюжетами. На чотирьох подібних пластинах у нестримному танці кружляють менади — супутниці давньогрецького бога виноробства Діоніса. Фігурки менад парні: одна стискає в руці тирс (культуру палицю) та голову цапа, друга — довгий ніж та цапову задню ногу. Ймовірно, на пластинах зображено обряд принесення

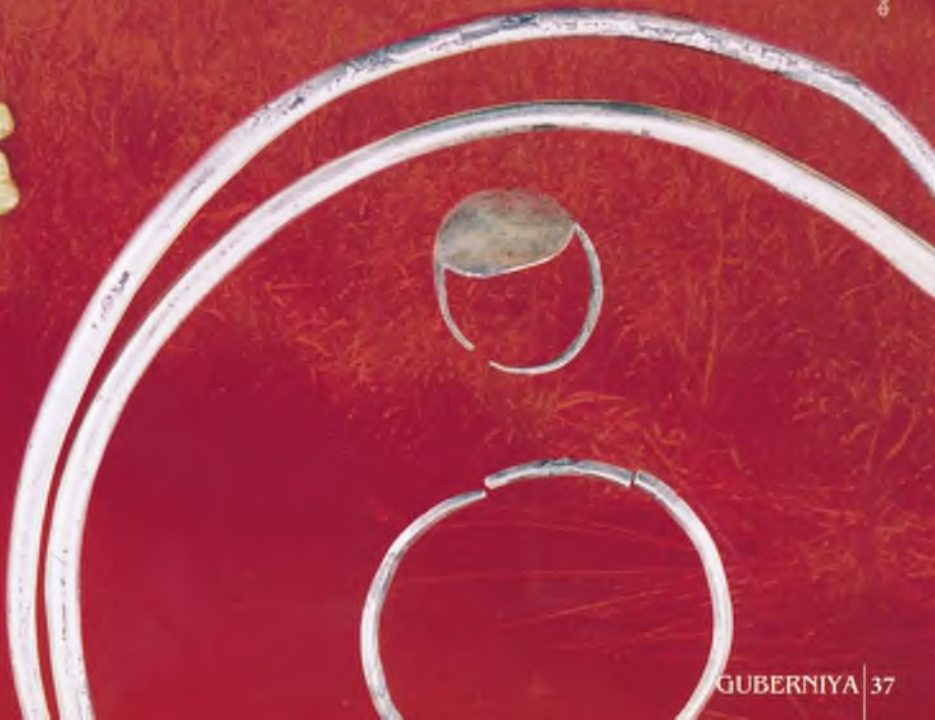
в жертву папа біля Світового Дерева, що повинно було забезпечити доставку жертви до підземного світу померлих, або до небесного світу богів.

Ще на двох пластинах зображено прародительку скіфів — крилату змієного богиню Апі з двома гіпокампами (морськими конями) обабіч. За легендою, від шлюбу Апі з Гераклом народилося троє синів — Агафірс, Гелон та Скіф. За умови, що була висунута Гераклом, правління країною мало дістатися тому із синів, хто зуміє напнути батьків лук та підперезатися поясом. Пройти випробування вдалося лише молодшому із братів — Скіфу, який і став володарем країни.

А ще на тіару були нашиті пластини із зображеннями сфінксів, зі сценами полювання на оленя, підвіски-бутони. Пальці небіжчиці прикрашені 8 золотими каблучками, вуха — золотими сережками, одяг — золотими бляшками. Возкішне вбрання призначалося для майбутнього весілля: похована була зовсім молодою (збереглися навіть молочні зуби). До речі, раніше в багатьох народів існував звичай ховати незаміжніх дівчат у весільному одязі...

Короткий нарис не дає змоги ознайомити з усіма відкриттями Пісочинського некрополю. Хто воліє більше дізнатися про цю

неординарну пам'ятку Слобжанщини, невдовзі зможе звернутися до книги «Пісочинський курганний могильник скіфського часу», що готується до друку.

Treasures of Slobozhanshchyna barrows

Leonid BABENKO,
archaeologist

In ancient times the territory of modern Kharkivshchina was reminding a huge cauldron, in which passions of human lives were boiling for many thousand years. Periods of short-time lulls were changed by immense geopolitical shocks, turning historical fates of whole peoples upside down. And not each people was lucky enough to tell its offspring about ingenuity of its civilization.

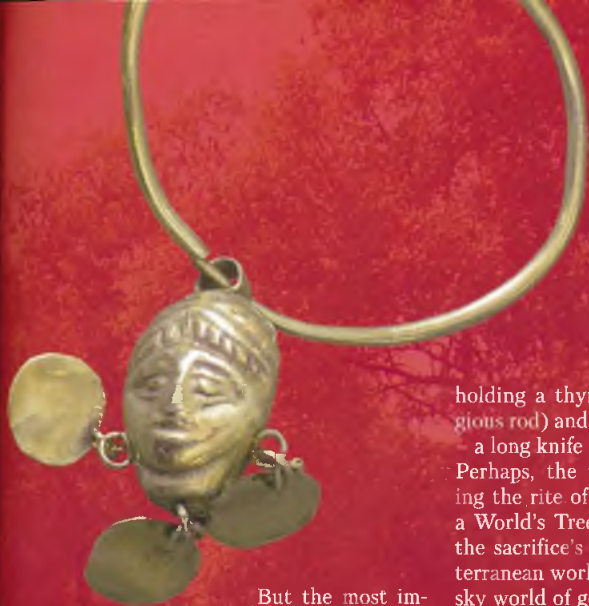
The Scythians were the ones to leave the brightest trace on the many-coloured skies of the native history, which 27 centuries ago burst into our steppes like an impetuous flow, bringing to local tribes not only new culture, but a bitterness of enslavement.

Barrows, scattered all around Kharkivshchyna, remain as silent witnesses of past events. These are graves of valiant warriors and charming women, powerless slaves and little children. One of such barrows – Khomyakova grave – has remained not far from suburban Pisochyn village. If you climb its steep slopes to the summit, in the distance you could see the Assumption cathedral belfry, erected in the very centre of Kharkiv. About a quarter of a century ago not far from Pisochyn there were counted about half a hundred of such barrows. Most of them were researched within three field seasons (1978-80) by an archaeological expedition of the Kharkiv historical museum, headed by V. Borodulin. Scientists then received a lot of new facts about life and customs of our far away ancestors.

The sight was impressive: the world of valiant warriors, who didn't wish to part with their arms even in

grave. Hundreds of bronze arrow-heads, tens of spear-heads, darts, swords were found next to their owner.

Here you could find horse equipment adornments, in chimerical lines of which lingering neigh of unbridled horses in vast Ukrainian steppes was felt. And it seems that slim red-clayed amphorae still keep warmth of vine – wine was put into graves so that the deceased could recall his companions with a glass of wine.

But the most impressive thing is the variety of women's decorations. Golden ear-rings, rings, necklaces, garments, decorated with sophisticated golden plaques were found by archaeologists in various burial places of Pischynsky burial grounds.

In the burial place of two noble women and a teenage servant a gorgeous head-dress was found, which looked like a high tiara, decorated by wide golden plates, ornamented by various mythological subjects.

Four similar plates represented maenads swirling in a non-stop dance – companions of Dionis, the ancient Greek god of wine-making. Maenads' little figures are paired – the one is

holding a thyrsus in her hand (religious rod) and a goat's head, the other – a long knife and the goat's back leg. Perhaps, the plates were representing the rite of sacrificing a goat near a World's Tree, which had to ensure the sacrifice's delivery – to the subterranean world of the dead, or to the sky world of gods.

The other two plates represent a winged snake-legged goddess with two hippocampuses (sea horses) on both sides – progenitrix of the Scythians, goddess Api. According to the legend, Api and Hercules had three sons in their marriage – Agaphirs, Gaelon and Skyth. Hercules made a condition that the country would be ruled by the one of his sons, who would be able to bend father's bow and to gird with his belt. Only the youngest of the three brothers managed to pass the test – Skyth, who became the lord of the country.

Also the tiara had plates representing sphinxes, scenes of deer hunting, bud-pendants sewed on them. The deceased's fingers were decorated with golden rings, her ears – with golden ear-rings, garments – with golden plaques. The luxury of the garments is explained by its wedding character – the buried was very young (she even had two milk-teeth left). By the way, many people used to have a custom to bury maidens in wedding garments...

The short sketch doesn't let introduce all discoveries of the Pischyn necropolis. The ones who would like to know more about the extraordinary Slobzhanschyna token, will soon be able to turn to a book "Pischynskyi barrow burial ground of the Scythian times", which is now being prepared to be published.

